

3. Крюкова Т.Л. Человек как субъект совладающего поведения. *Психологический журнал*. 2008. Т. 29. № 2. С. 88–95.

4. Лазарус Р. Теория стресса и психофизиологические исследования. *Эмоциональный стресс*. Л., 1970. С. 127-208.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМИ ГЕНДЕРНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ

Герасименко Ю.С.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ulagerasimenko881@gmail.com*

Актуальність проблеми. Останнім часом в мінливих умовах інформаційного суспільства під впливом соціально-економічних умов, комп'ютеризації життя та культурної переорієнтації життєздійснення сучасних студентів суттєво змінилося. Такі зміни особливо проявилися у побудові життєвої перспективи та міжособистісній взаємодії студентів в умовах навчання у вищому навчальному закладі, що часто характеризується конфліктами.

У вивченні особливостей конфліктів у студентському середовищі враховувались ідеї таких дослідників, як Н.Є. Завацька, С.Д. Максименко, Л.П. Матяш-Заяц, О.Г. Мирошник [2], Н.І. Пов'якель, Т.А. Яновська. Опрацювання результатів сучасних досліджень доводить, що питання психологічного підґрунтя конфліктної поведінки виступає актуальним і потребує вирішення.

У той же час актуальним питанням залишаються статеві та гендерні особливості розвитку юнака. В умовах сьогодення, коли спостерігається значні зміни в становленні гендерної культури та соціалізації молоді, набуває особливої актуальності розгляд гендерних і статевих особливостей конфліктної поведінки студентів. Зокрема, у дослідженнях І. Бойчук [1], С.О. Вільдгрубе, Т.Г. Журавльової, Л.О. Котлової, К.В. Седих [3] виявлені статеві відмінності окремих аспектів спілкування та взаємодії представників юнацького віку, що, переважно, стосуються вибору стратегії поведінки в конфлікті. Разом із тим, у сучасному науковому доробку майже відсутні дослідження, які б представляли комплексну картину тенденцій і стратегій конфліктної поведінки та їх залежності від гендерних, а не статевих, особливостей студентів.

Метою публікації виступає висвітлення результатів емпіричного дослідження особливостей конфліктної поведінки студентів із різними гендерними орієнтаціями.

Методика та організація дослідження. Нами проведене емпіричне дослідження за допомогою наступних методик: Методика «Маскулінність–фемінінність» (С. Бем), методика «Оцінка рівня конфліктності» (за Н.В. Кіршевою), методика оцінки поведінки в конфлікті (за К. Томасом), методика діагностики домінуючої стратегії психологічного захисту (за В.В. Бойко). З метою проведення емпіричного дослідження сформована вибірка, яку склали

60 осіб юнацького віку (30 дівчат та 30 хлопців), що є студентами денної форми навчання спеціальності «053 Психологія» психолого-педагогічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Дослідження реалізоване в листопаді 2021 року.

Результати дослідження. За результатами проведеного емпіричного дослідження встановлено, що більшість студентів має адекватно сформовану гендерну ідентичність і характеризуються рисами маскулінності (57%). Вони вірять у себе, схильні захищати свої погляди, незалежні, прагнуть до лідерства, схильні до ризику, покладаються тільки на себе (самодостатні), мужні, тощо. Також, меншість досліджуваних студентів андрогенні (23%), поєднують у собі поведінкові ознаки маскулінної та фемінінної ідентичності

Більшість студенток характеризуються адекватно сформованою ідентичністю та вираженими фемінінними якостями (54%). Дівчата життєрадісні, скромні, віддані, жіночні, вміють співчувати, турботливі, здатні розуміти інших, здатні до співпереживання, сердечні, довірливі, інфантильні, не люблять лайки, люблять дітей, спокійні. Визначено, що у незначній частині дівчат переважають маскулінні якості.

У схильності до конфліктної поведінки студентів зафіксовані виражені статеві відмінності. Так, для більшості хлопців властива виражена особистісна конфліктність (59%), вони схильні до протистоянь, агресивні та нетерпимі до критики у свій бік. Натомість, студентки менш схильні до конфліктної поведінки (38%), діють більш толерантно, і якщо вступають в конфлікт, то намагаються вирішувати суперечки мирним шляхом за допомогою переговорів, можуть поступатися у своїй позиції у спорах.

Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях студентів також характеризуються вираженими статевими відмінностями. Так, хлопці більше схильні до змагання у конфлікті (45%) або його уникання (28%). У конфлікті студенти активно намагаються довести свою точку зору, протиставляючи власні погляди опоненту. Натомість, дівчата більше схильні до пристосування у конфлікті (32%) та досягнення компромісу з конфліктуючою стороною (36%). За умови конфлікту вони прагнуть домовитись або знайти рішення конфліктної ситуації, яке б задовольняло обидві сторони.

Виявлено, що студенти більш схильні проявляти агресію у ситуаціях конфлікту (60%), протистояти з оточуючими у випадках, коли відбувається конфліктна взаємодія. Студентки, натомість, миролюбні, у взаєминах з оточуючими прагнуть спокою, миру та згоди (32%). Під час виникнення конфлікту вони намагаються їх уникати чи виходити із них, не вдаючись до агресії.

Сформульована нами гіпотеза доведена. Дійсно, конфліктна поведінка студентів обумовлюється їх гендерною ідентичністю та статевими відмінностями. Так, маскулінні студенти характеризуються високою схильністю до конфліктної поведінки (74%), в фемінінні – лише 15%. Натомість, низький показник схильності до конфліктної взаємодії виявлено у 6% маскулінних та 57% фемінінних студентів. Студентки менше конфліктні загалом. Так, серед фемінінних студенток 76% має низький рівень схильності до протистояння, а

серед маскулінних такий відсоток менший і складає 28%. Останні ж більше орієнтовані на прояви протистояння у взаємодії. Так, до конфліктів схильні 34% маскулінних і лише 6% фемінних дівчат. Отже, маскулінність як гендерна орієнтація, як у студентів, так і у студенток, пов'язана з проявами конфліктної взаємодії, їх прагнення до домінування та активного відстоювання своєї позиції у стосунках часто провокує конфліктні ситуації, необхідність протистояння. На противагу, переважання фемінних, в силу їх чутливості, м'якості, податливості, передбачає більш виражену орієнтацію до толерантної взаємодії, відсутності прагнення активно відстоювати свої позиції та конфліктувати з оточуючими людьми.

Вибір переважаючих стратегій поведінки у ситуації протистояння здійснюється відповідно до характерної для особистості гендерної ідентичності, порівняно зі статевим фактором протягом юнацького віку. Виявлено, що тенденція змагання та протистояння у ситуаціях конфлікту характерна більшості маскулінних респондентів чоловічої (62%) та жіночої (42%) статі. При цьому, згадана тенденція практично не виражена серед фемінних респондентів чоловічої (4%) та жіночої (3%) статі. Отже, спираючись на характерні для маскулінної гендерної ідентичності якості рішучості, самодостатності, незалежності, вони більше схильні до прояву тенденції змагання у конфліктах, протиставлення своїх інтересів із інтересами опонента.

Тенденція уникнення конфліктних ситуацій більше характерна для фемінних дівчат (52%) та хлопців (18%). Тобто, спираючись на характерні для фемінної ідентичності риси м'якості, поступливості та залежності, як студенти, так і студентки досліджуваної вибірки не схильні до відкритого протистояння з опонентом, вони воліють відійти від ситуації конфлікту, уникнути протистояння та вирішити конфлікт мирним шляхом.

Фемінні студенти (32%) та студентки (18%) також схильні до проявів компромісу у ситуаціях протистояння. Тобто, зважаючи на характерні для них якості залежності, поступливості та податливості, вони більше схильні домовлятися із опонентом, намагатися віднайти вирішення проблеми.

Фемінні студенти (20%) та студентки (40%) схильні до використання стратегії пристосування до конфліктної ситуації, коли вони відмовляються від відвертого протистояння на користь прийняття позиції партнера і погодження із нею. Така їх тенденція обумовлена переважанням фемінних якостей залежності, м'якості, поступливості, тощо. Вони проявляють такі характеристики і активно не відстоюються свої позиції в ситуації протистояння.

Висновки. Отже, поведінка студентів у конфліктних ситуаціях обумовлена характерними для них гендерними орієнтаціями. Разом із тим, дана проблема є остаточно не вирішеною і потребує подальшого розгляду. Зокрема, перспективою досліджень автора може виступати вивчення специфіки комунікативних стратегій досліджуваних із різною гендерною ідентичністю.

Список джерел:

1. Бойчук І. Гендерні особливості комунікації молоді. Гуманітарно-наукове знання: комунікативні засади. *Матеріали Міжнародної наукової*

конференції 6-7 жовтня 2017 р. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. С.334-338.

2. Психологічні чинники конфліктної поведінки особистості: Методичні рекомендації для самостійної роботи. Автори укладачі: Мирошник О.Г., Нещетна К.А. Полтава, 2012. 55 с.

3. Седих К. В., Лавріненко В. А. Формування метакогнітивної компетентності у практичних психологів системи освіти. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Вип. 52. X. : ХНПУ, 2016. С.124–133.

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ БЕЗРОБІТНИХ

Головацька Т. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
golovatchkaj@gmail.com*

Актуальність проблеми. Соціально-економічна криза в країні, нестабільність в політиці, закони, які потребують змін – все це спричинило появу великої кількості безробітних. Отримавши статус безробітного, людина відчуває ряд змін як у фінансовому плані так і у психологічному. Вони стають невпевнені у собі, підвищується тривожність, неспроможність забезпечити себе і свою сім'ю призводить до зниження самооцінки. Трудова ідеологія за останні роки кардинально змінилась.

Так, особливої уваги потребує вивчення питання особливостей ціннісно-мотиваційної сфери особистості безробітного, як фактору, що визначає поведінку людини під час втрати роботи. Соціальна значущість та актуальність порушеної проблеми й обумовили вибір теми дослідження.

Мета роботи – теоретично дослідити особливості ціннісно-мотиваційної сфери безробітних.

Методика та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань у процесі виконання роботи застосовувалися теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних).

Результати дослідження. За результатами проведеного теоретичного дослідження можна стверджувати наступне. Поняття «цінність» по-різному трактується у психологічній науці, проте у найбільш загальному своєму значенні відображає дещо позитивне, з точки зору задоволення матеріальних та духовних потреб людини. Цінності особистості формуються під впливом її взаємодії із суспільством і характеризують ступінь вираженості моральних норм в особистості.

При цьому особистісні цінності тісно пов'язані з її смислами, потребами, мотивами, переконаннями, є одним із утворень особистості, що відображає її життєву спрямованість. Виділяють цінності цільові (бажані) та існуючі (актуальні), цінності буття (істина, добро, краса, життєвість, унікальність,